

Kriterij

Cilj	<ul style="list-style-type: none">• Učenici će naučiti što je kriterij• Učenici će naučiti upotrebljavati kriterij u debati
Ishodi	Nakon sudjelovanja na sastanku debatant će moći: <ul style="list-style-type: none">• objasniti što je kriterij• navesti dijelove kriterija• objasniti funkciju kriterija• samostalno osmisliti kriterij
Materijali	
Način održavanja	Online u stvarnom vremenu
Metoda	Rasprava, predavanje, samostalan rad, izlaganje
Procijenjeno vrijeme održavanja	40 minuta

Uvod

Kriterij je vrijednost koju pojedina strana postavlja kao **glavnu vrijednost** u debati. Kada govorimo da je nešto glavna vrijednost u debati, to se odnosi na vrijednost temeljem koje ćemo mjeriti, tj. procjenjivati, zašto smatramo da teza vrijedi, to jest da je točna. *Glavno pitanje na koje kriterij unutar debate odgovara je "Zašto?", tj. "Zašto teza vrijedi?"*.

Na primjer ako imamo tezu "*Treba se baviti sportom*", kriterij će biti vrijednost na temelju koje možemo mjeriti kojim se sve aktivnostima trebamo baviti. Pitat ćemo se "Zašto bismo se trebali baviti sportom" ili "Zašto bismo se trebali baviti bilo kojom aktivnosti". Ako kao kriterij u ovoj tezi postavimo zdravlje, tada tvrdimo da ćemo mjeriti koliko sport (ili bilo koji drugi predmet koji može zamijeniti sport u ovoj tezi) dovodi do zdravlja/koristi zdravlju/ispunjava zdravlje i tako procijeniti trebamo li se baviti tom aktivnošću.

Kriterij ima tri dijela – tri pitanja na koja treba odgovoriti.

1. Što taj kriterij znači? (*Ovaj dio možemo smatrati definiranjem vrijednosti*)
2. Zašto je taj kriterij općenito važna vrijednost?
3. Zašto je taj kriterij najbolji kriterij za mjeriti ovu tezu?

Na primjeru teze "Treba se baviti sportom", s kriterijem "zdravlje" (treba se baviti aktivnostima koje dovode zdravlju) možemo provjeriti i pitanja za dijelove kriterija kao dijela debatnog slučaja:

1. Što taj kriterij znači?

Zdravlje je stanje potpunog tjelesnog, duševnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti.

2. Zašto je taj kriterij važan?

Zdravlje nam omogućava veću uspješnost, zadovoljstvo životom, lagodniji i dulji život, lakše obavljanje poslova, manje problema... odnosno zdravlje je preduvjet za mnoge svakodnevne dijelove života i olakšava mnoge druge dijelove života.

3. Zašto je taj kriterij najvažniji kriterij za ovu tezu?

Kada govorimo o tome treba li se baviti nekom aktivnosti ili ne, možemo to gledati isključivo kroz posljedice odnosno učinke koje će ta aktivnost imati, te sukladno tome treba li se neku osobu poticati na bavljenje tom aktivnosti. Zdravlje smo već opisali kao stanje koje nam omogućuje i olakšava ostale dijelove života te sukladno tome, zdravlje možemo smatrati kao primarnom vrijednosti koja mora biti zadovoljena prije nego uopće možemo ostvarivati druge. Zato bismo prilikom odlučivanja kojom se aktivnosti trebamo baviti najprije trebali gledati hoće li ona naštetiti ili pridonijeti zdravlju.

Debata se u presudi suca mjeri pomoću samo jednog kriterija, odnosno, u slučaju sukoba kriterija, sudac procjenjuje za koji kriterij je u debati pokazano da je bolji kriterij za tezu koja se debatirala. Također treba uzeti u obzir da i afirmacija i negacija trebaju postavljati *pozitivne* kriterije. Odnosno, ako imamo tezu "Treba jesti sladoled" ovdje i afirmacija i negacija mogu uzeti kriterij "Zdravlje" i tvrditi da treba jesti zdrave stvari, međutim,

afirmacija će argumentima tvrditi da je sladoled zdrav, a negacija da nije zdrav. O sukobima vrijednosti i kriterija će biti više riječi u nadolazećim sastancima.

TRAJANJE: 10 min

Aktivnost voditelja: Vođena rasprava i zajednički rad na primjerima voditelja i debatanata

U vođenoj raspravi debatanata prisjetite se jednog primjera iz života u kojem ste kupovali odjeću. Koji ste odjevni predmet kupovali? Kako ste između više predmeta odabrali baš taj koji ste kupili?

U ovom ste primjeru trebali birati između više odjevnih predmeta. Za donošenje odluke o tome koji ćete kupiti trebali ste ih usporediti, odnosno vrednovati prema tome koji vam više odgovara. Pritom ste u glavi imali uvjet (jedan ili više njih) koje svaki od tih predmeta treba zadovoljiti kako biste ga kupili – onaj predmet koji je najviše ispunjavao taj uvjet ste kupili. **Uvjet** koji ste imali je zapravo vrijednost prema kojoj ste vrednovali tu odjeću, odnosno kriterij prema kojem ste određivali koji ćete predmet kupiti.

Općenito, kada biramo između nekoliko stvari ili odlučujemo koja nam je opcija najbolja (najisplativija, ...), uvijek imamo neku vrijednost po kojoj ih vrednujemo, tj. uspoređujemo.

Dakle, kriterij je vrijednost.

Kao što postoje kriteriji u svakodnevnom životu, oni postoje i u debati.

Uzmimo, na primjer, tezu *Nošenje uniformi u školama bi trebalo biti obavezno*. Što je «objekt», a što «cilj» u ovoj tezi? Koja je zadaća afirmacije, a koja negacije u debati s ovom tezom?

U kontekstu «objekta» i «cilja», afirmacija u debati treba dokazati da «objekt» dovodi do «cilja», dok će negacija dokazivati kako ne dovodi.

Kako odrediti dovodi li nam «objekt» do «cilja»? Ovo je pitanje zapravo analogno problemu iz primjera kupovanja odjeće. Očito je potrebno «objekt» vrednovati, tj. vidjeti sadrži li vrijednost koja nam je važna, koja određuje što potpada pod cilj, a što ne. Tu ćemo vrijednost u debati (kao i u svakodnevnom životu) nazivati kriterijem.

Kriterij (u debati) je vrijednost koja određuje koji «objekti» teze postižu njen «cilj». Prema tome, kriterij je zapravo odgovor na pitanje *Zašto je teza istinita, odnosno neistinita?*, razlog zašto teza vrijedi, i zato je ujedno najvažniji element *Karl Popper* formata, koji smatramo i *vrijednosnim* formatom.

U raspravi sa učenicima na sljedeće teze i kriterije odredite o čemu kriterij govori, odnosno što se njime u tezi vrednuje:

1. Nošenje uniformi u školama bi trebalo biti obavezno. Kriterij: Jednakost učenika (afirmacija)
2. Treba uvesti malu maturu (*prijamni ispit za srednje škole po uzoru na državnu maturu*) je opravdan. Kriterij: Pravednost (afirmacija)
3. Treba zabraniti reklamiranje duhanskih proizvoda. Kriterij: Sloboda izbora (negacija)

Aktivnost debatanata i očekivani odgovori:

Debatanti uočavaju da će (ukoliko je teza pozitivno fomulirana), afirmacija u debati pokazivati kako se kriterij ispunjava.

Negacija, pak, može pokazivati i kako se njihov kriterij u slučaju kad afirmiramo tezu ne ispunjava (i onda pokazati kako nam je to bitnije od mogućeg ispunjavanja afirmacijskog kriterija).

Debatanti pitaju čime afirmacija, odnosno negacija pokazuje kako se njen kriterij (ne) ispunjava? *Voditelj* navodi da je riječ o argumentima kojima će se baviti na sljedećim sastancima. Debatanti pokušavaju točno opisati vaš kriterij te navesti kakve je točno karakteristike odjeća morala imati? Zašto vam je to bilo važno? Jeste li pri odabiru uzimali u obzir i stvari poput trenutnog vremena vani, boje noktiju prodavačice i sl.?
Zašto?

U vođenoj raspravi sa *voditeljem* debatanti zaključuju da bismo mogli dobro vrednovati stvari, moramo imati jasno određen kriterij.

U raspravi s *voditeljem* debatanti zaključuju da je kriterij najvažniji element formata.

TRAJANJE: 10 min

Aktivnost voditelja: Objašnjavanje zadataka za samostalni rad debatanata

Pri objašnjavanju kriterija u debati trebamo odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Što taj kriterij znači? Potrebno je definirati ga
2. Zašto je taj kriterij važan općenito?
3. Zašto je taj kriterij najvažniji za tu tezu?

Smisao tih pitanja je sljedeći:

1. Čime bismo mi to točno vrednovali? Za to nam treba jasno određenje samog pojma – moramo vidjeti što taj pojam podrazumijeva.
2. Zašto time ima smisla išta vrednovati? Da bi čitavo dokazivanje (ne)ispunjavanja kriterija imalo smisla, kriterij mora biti bitan (tada će nam i njegovo (ne)ispunjavanje samo po sebi biti bitno).
3. Zašto time ima smisla mjeriti «cilj» zadane teze u debati? Postoje razni kriteriji koje možemo jasno odrediti i koji su nam bitni, ali nisu adekvatni za tezu koju imamo. Kao što smo već rekli, kriterij mora proizlaziti iz odgovora na pitanje *Zašto je teza (ne)istinita?*

Voditelj objašnjava debatantima zašto je važno imati kriterij u debati:

1. Da nešto postignemo
2. Da imamo neki cilj
3. Da sudac vidi što nam je važno
4. Da suprotna strana može odlučiti dali je i njima to najbitnija stvar u debati

Kod izgradnje kriterija moramo paziti na neke uvjete koje kriterij mora ispunjavati:

- a) Pozitivan – želimo težiti nečemu dobrom
- b) Topikalan – povezan s tezom
- c) Konkretan – moramo znati što točno želimo
- d) Dostižan – ono što želimo moramo moći postići
- e) Relevantan – da je povezan s argumentima (*voditelj napominje da će se argumentima baviti na nadolazećim sastancima*)

Nakon što je voditelj kroz vođenu raspravu o potpitanjima u gradnji kriterija i uvjetima koje treba zadovoljiti s debatantima raspravljeno što je kriterij i kakav treba biti, zadaje zadatak izgradnje kriterija na tezu po odabiru.

Voditelj sa debatantima prije samostalnog rada kroz raspravu radi provjeru usvojenog na primjeru:

Možemo uzeti tezu "Treba se baviti sportom" i osmišljavati kriterij na nju. Vjerojatno ćete se složiti da će kriterij za ovu tezu biti zdravlje, međutim moguće je da debatanti osmisle i druge kriterije, pa možete raspraviti s učenicima koji bi kriterij bilo bolje uzeti i zašto.

Primjeri teza za samostalan rad učenika:

1. Treba zabraniti nasilne videoigre
2. Roditelji bi trebali nadzirati elektronske uređaje svoje djece
3. Treba uvesti lektiru koju učenici biraju sami
4. Svi predmeti u školama bi trebali biti izborni
5. Profesori bi trebali biti plaćeni ovisno o uspjehu svojih učenika
6. Debata treba biti obavezan predmet u školama
7. Učenici bi trebali imati besplatan ulaz u kazališta i muzeje

Aktivnost debatanata i očekivani odgovori: Debatanti sudjeluju u raspravi i pitaju voditelja ovisno o tome što im nije jasno. Debatanti slučaju voditelja.

TRAJANJE: 10 min

Aktivnost voditelja: Voditelj prati samostan rad debatanata i pomaže po potrebi.

Aktivnost debatanata i očekivani odgovori: Debatanti samostalno rješavaju zadatak izgradnje kriterija sa svim njegovim dijelovima

Debatanti samostalno provjeravaju ima li njihov kriterij na odabranu tezu sve dijelove, te provjeravaju i uvjete koje kriterij treba zadovoljiti.

TRAJANJE: 10 min

Aktivnost voditelja: Voditelj moderira raspravu i sluša debatante koji iznose svoje rezultate zadatka.

Voditelj se vodi pitanjima o dijelovima kriterija:

1. Što taj kriterij znači?
2. Zašto je taj kriterij važan?
3. Zašto je taj kriterij najrelevantniji za tu tezu?

Aktivnost debatanata i očekivani odgovori:

Debatanti iznose kriterije koje su izradili na odabrane teze te komentiraju kriterije drugih učenika.

